

DET KONGELIGE
FORSVARSDEPARTEMENT

Statsråden

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
0026 Oslo

Tidl. ref.

Vår ref.
2014/02491-58/FD III/AUB

Dato

12 MAI 2015

FORSVARETS AVHENDING AV MATERIELL

Jeg viser til oppslag i Dagbladet 9. og 11. mai 2015 vedrørende firmaet AS Roger Jensen Trading Co. Ltd (AS Roger Jensen) sin eksport av kjøretøyer til Eritrea. Jeg ønsker i det følgende å redegjøre for Forsvarsdepartementets involvering i denne saken og knytte enkelte kommentarer til Forsvarets avhending av materiell.

Eksport av kjøretøyer til Eritrea

UN Somalia and Eritrea Monitoring Group offentliggjorde 25. juli 2013 en rapport på vegne av FNs sikkerhetsråd om tilstanden i Eritrea. Rapporten ble utarbeidet på bakgrunn av Sikkerhetsrådets resolusjon 2060 (2012).

Rapporten gir blant annet informasjon om at to norske statsborgere har eksportert minst 35 tidligere militære kjøretøyer fra Norge. UN Somalia and Eritrea Monitoring Group fant at enkelte eller flere av kjøretøyene befant seg i Eritrea. Rapporten sier at de ansvarlige for eksporten var Roger Jensen, eier av AS Roger Jensen, og Tekeste Tesfamicael, eier av selskapet Brukt/Nytt maskineri Eksport.

Forsvarsdepartementet ble oppmerksom på saken høsten 2012, og samarbeidet blant annet med Utenriksdepartementet og UN Somalia and Eritrea Monitoring Group for å avdekke forholdene rundt salgene. Gjennom samarbeidet fremkom det at kjøretøyene hovedsakelig ble kjøpt inn via Forsvarets auksjoner i Norge, og på tilsvarende auksjoner gjennomført av det svenske og danske forsvaret.

FN-rapporten av 25. juli 2013 omtaler forholdet som et mulig brudd på våpenembargoen mot Eritrea. Utenriksdepartementet anmeldte forholdet 19. juni 2013 som et mulig

brudd på eksportkontrollregelverket samt forskrift om sanksjoner mot Eritrea.

Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) fattet 21. august 2013, på basis av FN-rapporten, vedtak om midlertidig utestengelse fra Forsvarets auksjoner for AS Roger Jensen. Vedtaket innebar at Forsvaret ikke ville tillate salg av materiell på Forsvarets auksjoner til Roger Jensen eller selskaper kontrollert av ham, før det ble godtgjort at salg av tidligere militært materiell ikke innebar risiko for brudd på norsk eksportkontrolllovgivning og Norges internasjonale forpliktelser.

Vedtaket ble påklaget i brev av 11. september 2013 fra AS Roger Jensen.

I brev av 18. september 2013 opprettholdt FLO sitt vedtak og saken ble oversendt Forsvarsdepartementet som klageinstans. Forsvarsdepartementet orienterte AS Roger Jensen i brev av 24. oktober 2013 at saken var mottatt til klagebehandling.

Advokatfirmaet Brækhus Dege DA tilskrev Forsvarsdepartementet 26. mars 2014 på vegne av sin klient AS Roger Jensen, der det blant annet fremgikk at FLO ikke på noe tidspunkt hadde opplyst om hvilket grunnlag FLO hadde i lov eller forskrift for å fatte utestengingsvedtaket, eller hvilken lovhjemmel FLO skulle kunne påberope seg for å utferdige et slikt vedtak.

Etter en gjennomgang og nærmere vurdering av saksforholdet, konkluderte Forsvarsdepartementet med at vedtaket fattet av FLO ikke kunne opprettholdes. Det forelå ikke hjemmelsgrunnlag i lov av 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v., eller forskrift av 5. mars 2010 nr. 310 om sanksjoner mot Eritrea, til å nekte en aktør deltakelse i auksjoner arrangert av Forsvaret. Dette ble meddelt AS Roger Jensen gjennom brev av 31. mars 2014 til advokatfirmaet Brækhus Dege. Saken som ble forelagt Forsvarsdepartementet var slik et spørsmål om anledningen til å utestenge en konkret aktør fra auksjoner, ikke om muligheten til å gjennomføre salg.

Eksportkontrollregelverket, som forvaltes av Utenriksdepartementet, regulerer utelukkende utførsel av varer, tjenester og teknologi. Det forelå dermed intet hjemmelsgrunnlag i dette regelverket til å utestenge aktører fra deltakelse i auksjoner arrangert av Forsvaret.

Jeg vil nå be Forsvaret se nærmere på det juridiske mulighetsrommet for eventuelt å kunne nekte salg til enkeltpersoner.

Iverksatte tiltak på avhendingsområdet

Som en oppfølging av de forhold som er avdekket knyttet til Forsvarets avhending av tidligere marinefartøyer, har Forsvaret iverksatt en rekke tiltak på avhendingsområdet.

Blant annet er det utarbeidet og formalisert en utdypende prosessbeskrivelse med tilhørende ansvar og oppgaver når det gjelder avhending av overskuddsmateriell.

Forsvarsdepartementet, i nært samarbeid med Utenriksdepartementet, har utarbeidet en oversikt over forhold som Forsvaret må ha vurdert og avklart før salg av materiell i Norge og til utlandet. Oversiktene er oversendt Forsvaret 27. april 2015, og Forsvaret bes der basere sine kontrakter på vilkår som blant annet ivaretar at materiell som er solgt i Norge kan være gjenstand for lisensplikt ved utførsel, og at kjøper har ansvaret for å søke UD om tillatelse ved en eventuell eksport. Salgskontraktene skal også inneholde bestemmelser om mislighold og utvidet hevingsadgang. Dette skal tydeliggjøre kjøpers ansvar for eksport av materiell kjøpt i Norge, og styrke Forsvarets mulighet til å heve kjøpet eksempelvis dersom omstendigheter rundt materiellets bruk eller kjøper endres vesentlig. Ved gjennomføring av salg av materiell, skal det også vurderes om forutsetningene for salget har endret seg, herunder eventuelle omstendigheter ved kjøper. Dersom det er kjent/sannsynlig at materiellet kjøpes i Norge for senere eksport skal lisensplikt vurderes og avklares med UD etter eksportkontrollloven. Forsvaret skal foreta en sjekk av kjøperen, og informasjonen skal forelegges UD for vurdering av lisensplikt. Sjekkpunktene Forsvaret er bedt om å ivareta er likviditet, egenkapital og heftelser, styre og styresammensetning, historikk, habilitet og bindinger, og referanser og tidligere kundelister. Vilkårene og bestemmelsene vil, etter at de har fått virke noe tid, vurderes med tanke på om de har den ønskede effekt.

Forsvarsdepartementets internrevisjon er allerede i gang med å revidere hvorvidt Forsvarsdepartementet og Forsvaret har hensiktsmessig internkontroll over avhending av materiell, herunder belyse rutiner, rolleforståelse og praksis for risikohåndtering knyttet til avhending av materiell.

Utenriksdepartementet endret forskriften for eksportkontroll 9. september 2014. Lisensplikten ble da utvidet til å gjelde også for materiell som har vært særlig konstruert eller modifisert for militært formål, uavhengig av nåværende tilstand. Lisensplikten ble med dette styrket og klargjort, samtidig som behovet for skjønnsmessige vurderinger ble redusert.

Generelt om Forsvarets avhending av materiell

Avhending av materiell som det ikke lenger er bruk for i Forsvaret, gjennom eksempelvis salg, er en ordinær del av Forsvarets virksomhet. Instruks for utrangering, kassasjon og avhending av materiell og fast eiendom som tilhører staten (Normalinstruksen) av 17. mars 1978 regulerer blant annet avhending av materiell som tilhører staten. Det fremgår av instruksen at avhending av materiell normalt skal skje ved salg, og at salget skal foretas til den kjøper som tilbyr høyest pris.

Inntekter er en integrert del av de årlige forsvarsbudsjetter, herunder også inntekter fra salg av materiell. Slik sett er inntekter én av forutsetningene for de midler forsvarssjefen har til rådighet for å bygge Forsvarets operative evne. Budsjettene bygger på innspill fra Forsvaret i tråd med blant annet kravet til realistisk budsjettering, og vedtas av Stortinget for hvert enkelt budsjettår. For alle salg av materiell er det en selvsagt forutsetning at gjeldende lover og regelverk følges.

For å kartlegge Forsvarets avhending av materiell, ga jeg Forsvaret 9. januar 2015 i oppdrag å gå gjennom pågående og avsluttede avhendingssaker fra og med 2002 og frem til 2015. Dette for å klarlegge om regelverk og rutiner har vært etterlevd, om saksbehandlingen har vært forsvarlig og for å belyse eventuelle uregelmessigheter i forbindelse med avhendingen av materiell.

Med hilsen

Ine Eriksen Søreide